

Revolution, Kulturrevolution og ungdom i Kina i 1900-tallet

Littrup, Leif

Publication date:
2015

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Littrup, L. (2015, jun 4). Revolution, Kulturrevolution og ungdom i Kina i 1900-tallet.

Revolution, Kulturrevolution og ungdom i Kina i 1900-tallet

Af dr. Leif LITTRUP, docent – nu lektor emeritus – ved SAXO-Instituttet, Københavns Universitet¹

Med redaktionen af *1066 – Tidsskrift for historie*² aftaltes i 2012 en artikel til årgang 2013. Manuskript fremsendtes 2013-01-30 og blev efter *peer-review* godkendt af redaktionen, hvorefter forslag til illustrationer blev fremsendt. Der er endnu ikke udkommet numre af tidsskriftets årgang 2013. Redaktionen bekræftede i januar 2014, at artiklen ville blive publiceret i det følgende nummer. I maj 2015 aftaltes med redaktionen, at artiklen kan udgives elektronisk i OpenAccess e.l. da tidsskriftets fremtid fortsat er meget usikker. Ved udgivelsen i 2015 er ikke foretaget ændringer udover mindre tilretning, fortrinsvis stilistisk, men også fejlretning samt opdatering, hvor det har betydning for brugen af artiklen.

I foråret 1990 var jeg på udflugt med en gruppe unge akademikere og studenter i omegnen af Beijing. De var alle berørt af begivenhederne året før, en ung pige havde været tilbageholdt i 6 måneder, en anden havde blot været på sydsiden af Den Himmelske Freds Plads uden at se megen uro, da militæret rykkede ind. En af lederne, en ung lærer og digter, fortalte at han kort efter begivenhederne havde læst om, hvorledes fransk historieskrivning i 200-året for Den Franske Revolution lagde større vægt på, at ændringerne i det franske samfund dengang skete over tid, snarere end ved pludselige omvæltninger under revolutionen. Hans konklusion var at der ikke var brug for revolution i Kina, forandringer og forbedringer meget gerne, men ikke omvæltninger.³

Om andre syntes at der stadig var behov for revolution i Kina, ved jeg ikke, men revolution har været en del af mange kineseres bevidsthed og ordforråd i mange år. Nogle har været aktive revolutionære, andre mere passive, men mange med oplevelser og erindringer, der præger et helt liv.

De moderne kinesiske stater blev grundlagt ved revolutioner, Den Kinesiske Republik i 1912, hvor den efterfulgte det sidste kejserdynasti, og Den Kinesiske Folkerepublik i 1949. Opstande og omvæltninger var der også før, men den revolutionære periode i moderne forståelse regnes normalt fra Opiumskrigen ca. 1840, da kineserne skulle indrette sig efter en mere omfattende udenlandsk tilstedeværelse. Kineserne var ikke uvante med at omgås udlændinge, det nye var, at disse i højere grad kunne sætte magt bag deres ønsker, hjulpet af moderne teknologi. Store indre forandringer, herunder flere store oprør, fulgte også, nogle efter påvirkning fra udlandet, men efterhånden er det almindeligt at regne interne forhold for de vigtigste.

Fællesprogrammet, der blev vedtaget i slutningen af september 1949 som Den Kinesiske Folkerepubliks foreløbige grundlov, indleder sin første paragraf med »Den Kinesiske Folkerepublik

---

¹ Forfatteren har haft stort udbytte af drøftelser og udfordringer på sit kursus efteråret 2012 på Åbent Universitet med titlen "Revolutioner i Kina i 1900-tallet".

² Tidsskriftet er de senere år udgivet elektronisk, se http://issuu.com/1066_tidsskrift_for_historie.

³ Min oversættelse af hans digt *De elskendes endeligt*, skrevet under pseudonymet 'Gamle 9', indledte min lille beretning med indtryk fra en rejse til Kina i foråret 1990: LITTRUP Leif 1990 "Sol og måne over Kina" *Det Humanistiske Forskningscenter* 8: 9-14.

er en nydemokratisk eller folkedemokratisk stat, ...«⁴ altså den styreform, som den kinesiske leder fra 1949 til 1976, MAO Zedong, udviklede omkring årsskiftet 1939-1940, bl.a. i sit skrift *Om nydemokrati*. Her skrev han at revolutionære bevægelser startede efter Opiumskrigen, men det var med Første Verdenskrig og de mange ændringer, der fulgte, herunder Oktoberrevolutionen 1917 i Rusland, at den kinesiske revolutions kendetegn, en demokratisk efterfulgt af en socialistisk, blev klarere.⁵

Revolution var klart en del af Den Kinesiske Folkerepubliks grundlag, og spørgsmålet blev hurtigt aktuelt, hvorledes dette grundlag kunne fastholdes, da det blev hverdag. Meget blev ændret, men noget fortsatte, hvad man også var opmærksom på i udlandet. Den indsigtfulde franske historiker Étienne BALAZS⁶ skrev i 1954, at »statseembedsmænd og partikadrer er i dag lige så privilegerede som tidligere de kejserlige embedsmænd og foreskriver lige så minutiøst pligterne for de almindelige dødelige, hvis liv ikke er blevet mere værdifuldt i deres øjne.«⁷ Revolutionen kunne hurtigt komme på afveje, når dens ledere, eller i hvert fald nogle af dem, så mere på egen fordel end på at skabe bedre forhold for hovedparten af befolkningen, som trods alt var en del af revolutionen. Dette skulle komme til at præge den politiske udvikling i Folkerepublikken gennem mange år og gør det måske stadig.

Unge mennesker var med i revolutionen fra slutningen af 1800-tallet, og dem der førte revolutionen frem til Folkerepublikkens oprettelse, havde selv været unge engang. De unge var ofte under uddannelse og fra familier med en vis økonomisk eller uddannelsesmæssig baggrund. Den 4 maj 1919 demonstrerede studenter i Beijing mod den fredstraktat med Tyskland, som Kinas allierede var blevet enige om under fredskonferencen in Paris, og som blev underskrevet i Versailles 28 juni 1919. Kina havde erklæret Tyskland krig i 1917 og ca. 140.000 kinesiske arbejdssoldater var på Vestfronten. De unge i Beijing, og mange med dem, mente at kinesiske ledere havde forrådt Kinas interesser til de allierede i krigen mod Tyskland, først og fremmest Japan, som fik råderet over de vigtigste tidligere tyske besiddelser og interesser i Kina. Begivenhederne den dag og den følgende tid i andre dele af Kina, forbindes ofte med de store forandringer, der i samtiden foregik i det

---

⁴ Zhongguo renmin zhengzhi xieshanghuiyi gongtong gangling 中国人民政治协商会议共同纲领 Fællesprogram for Det Kinesiske Folks Rådgivende Politiske Forsamling. Engelsk oversættelse f.eks. *The important documents of the first plenary session of the Chinese People's Political Consultative Conference*. Beijing: Foreign Languages Press 1949 p. 2, kan også ses på <http://www.e-chaupak.net/database/chicon/1949/1949e.pdf>.

⁵ MAO Zedong 1940 "Xinminzhuzhuyilun" 新民主主义论 [Om nydemokrati] i MAO Zedong 1969 *Mao Zedong xuanji* 毛泽东选集 (一卷本) [MAO Zedong Udvalgte Værker (i et bind)] Beijing: Renmin chubanshe, pp.623-670, p. 626-627, 656.

⁶ Født i Ungarn, navngivet BALÁZS István. Navnet er i den ungarske rækkefølge og viser nytten af, at familienavne skrives med STORE bogstaver, som bruges i denne artikel ud fra erfaringer med kinesiske navne.

⁷ BALAZS Étienne 1954 "Tradition et révolution en China" *Politique Étrangère* 19.3: 291-308, p. 307; engelsk oversættelse BALAZS Étienne 1964 "Tradition and revolution in China" i *Chinese Civilization and Bureaucracy*. Edited with an introduction by Arthur F. WRIGHT. Translated by H.M. WRIGHT. New Haven CT: Yale University Press, p. 170.

kinesiske samfund, et opgør med gammel tænkning og vaner og skikke. Et nyt skriftsprog der var tættere på talesproget, blev hurtigt officielt, ligesom nye familie- og kønsmønstre blev mere almindelige. Den kaldes normalt 4-Maj-Bevægelsen, men der tales også om en Kulturrevolution.⁸

De unge var i forreste linje, men ofte med støtte fra den lidt ældre generation, endog forældre. En del af dem fik livserfaring gennem studier i udlandet, bl.a. i Frankrig, hvor over 1.500 kinesiske studenter, heraf en del af de senere kinesiske ledere, opholdt sig lige efter Første Verdenskrig på programmer, der kombinerede studier med arbejde.⁹ Et godt billede får vi ved at følge den kvindelige studerende XIANG Jingyu fra hendes hjemlige Hunan, hvor hun havde omgang med nogle af de senere ledere i Kinas Kommunistparti, og til Frankrig, hvor hun blev overbevist om den russiske revolutionsmodel, inden hun som kommunist kom tilbage til Kina. Her arbejdede hun bl.a. med kvindesager i Kommunistpartiet. I 1928 blev hun henrettet af Den Kinesiske Republiks myndigheder.¹⁰

De studerende var også med til ved demonstrationer i Beijing den 9 december 1935 at tilskynde den kinesiske regering til at vie kampen mod Japan større opmærksomhed. Der var andre kræfter inden for og uden for Kina der arbejdede for det samme. Men de unge gik foran, og myndighederne var ikke altid begejstrede for dem. Det var de heller ikke, da de unge fortsatte med at vise deres ubehag med borgerkrigen efter Anden Verdenskrig.¹¹

I Folkerepublikkens tidlige år hører man ikke så meget til de studerende. Uddannelserne var reorganiseret i 1952, og med udsigterne til en uvis fremtid var de studerende mere optaget af studierne.¹² Men da Kommunistpartiet i april 1957 opfordrede til retledning af partiets arbejdsstil og bad intellektuelle og kunstnere om at fremkomme med gode ideer, herunder kritik af den selvgodhed, som de godt var klare over prægede dele af magtudøvelsen i landet, blev de studerende på Peking Universitet ivrige.¹³ Det var ikke dem, myndighederne havde i tankerne, det var de mere modne intellektuelle. De studerende protesterede ofte mod egne forhold, men knyttet til partiets arbejdsstil, herunder de fordele som medlemskab af Kommunistpartiet eller Det Kommunistiske Ungdomsforbund kunne give ved fordelingen af mere attraktive job efter studierne eller studieophold i udlandet. Fra Peking Universitet spredtes bevægelsen til andre uddannelsessteder, og

---

⁸ MEISNER Maurice 1999 *Mao's China and After: A History of the People's Republic*. 3rd. rev. ed. (1986) New York NY: Free Press, p. 295, og MAO Zedong 1940: 657-659 = Afsnit 12 i artiklen om nydemokrati med titlen: "Zhongguo wenhuageming de lishi tedian" 中国文化革命的历史特点 [Historiske kendetegn ved Kinas kulturrevolution].

⁹ BAILEY Paul 1988 "The Chinese work-study movement in France" *China Quarterly* 115: 441-461, her p. 441.

¹⁰ Se McELDERRY Andrea 1986 "Woman revolutionary: Xiang Jingyu" *China Quarterly* 105: 95-122.

¹¹ Se f.eks. PEPPER Suzanne 1971 "The student movement and the Chinese civil war, 1945-49" *China Quarterly* 48: 698-735.

¹² Udtalt af viceminister for højere uddannelser ZENG Zhaolun, jf. MacFARQUHAR Roderick ed. 1960 *The hundred flowers*. London UK: Atlantic Books, p. 168.

¹³ Peking Universitet i Beijing bruger selv den gamle form på engelsk jf. <http://www.pku.edu.cn/>. Det samme gælder Tsinghua Universitet, der egentlig burde transskriberes Qinghua Universitet, jf. <http://www.tsinghua.edu.cn/publish/th/index.html>.

den gav myndighederne mindelser om uro og opstande i Polen og Ungarn året før, og ikke mindst om studenteruroighederne 4 maj 1919. Efter ca. en måned blev der sat en stopper for udviklingen, men bevidst ikke særligt effektivt lige med det samme,¹⁴ og i den midtkinesiske by Hanyang, der er en del af Wuhan, var der videre protester på en mellemskole.¹⁵ Her blev 3 yngre lærere dødsdømt, andre lærere fik frihedsstraf, og en del elever udelukket fra skolen. På Peking Universitet blev nogle af studenterne idømt 15 års frihedsstraf, og som så mange andre, der led samme skæbne under det, der skulle have været 100 blomsters blomstring, blev de først rehabiliteret i 1980'erne.¹⁶

De unge var dog ikke glemt. MAO Zedong sagde i en tale 17 november 1957 på Moskva Universitet til mange af de unge kinesere, der studerede i Sovjetunionen: »Verden er jeres, også vores, men dybest set er den jeres. I unge mennesker, dynamiske og i fuldt flor, som solen ved 8-9 tiden om morgenen. Håbet er hos jer. ... Verden er jeres. Kinas fremtid er jeres.« Det er det første citat i kapitlet om Ungdom i *Maos Lille Røde*, som alle kom til at kende under Den Store Proletariske Kulturrevolution.¹⁷

I de følgende år og særligt efter bruddet med Sovjetunionen fra 1960 ses en stigende opmærksomhed fra ledelsen, og ikke mindst MAO Zedong, på at sikre efterfølgerne til at føre revolutionen videre. I en polemik med Sovjetunionen 1963-1964 skrives det klart, at der er brug for millioner af efterfølgere til at videreføre den proletariske revolution.¹⁸ De unge mennesker skulle uddannes hertil, og et af midlerne, der blev talt om, var at forene studier med produktivt arbejde,¹⁹ som allerede havde været en del af Det Store Spring Fremad i slutningen af 1950'erne. Genopretningen i starten af 1960'erne efter de store hungerkatastrofer havde givet mere vind i sejlene til dem, der mente, at uddannelsernes egen faglige standard var vigtigst. For eksempel på Peking Universitet, hvor en ny leder var kommet til i efteråret 1957, var der stridigheder mellem

---

¹⁴ CHUNG Yen-li 2011 "The Witch-Hunting Vanguard: The Central Secretariat's Roles and Activities in the Anti-Rightist Campaign" *China Quarterly* 206: 391-411, p. 401.

¹⁵ Mellemskole er normalt klassetrin 7-12, 7-9 lavere mellemskole og 10-12 højere mellemskole som vores gymnasier o.l.

¹⁶ *Guangming ribao* 1957-05-27, her fra oversættelse i MacFARQUHAR 1960: 132-133; *Renmin ribao* 1957-08-08 p. 4, 1957-09-07 p. 4; MacFARQUHAR 1960: 145-153. Hvad der skete med dem efter 1957 er oplyst på diverse kinesiske hjemmesider, se dog også bl.a. *Radio Free Asia* 2007-06-16 http://www.rfa.org/english/news/politics/china_antirightist-20070619.html.

¹⁷ MAO Zedong 1969 *Mao zhuxi yulu* 毛主席语录·毛主席的五篇著作·毛主席诗词 [Citater fra formand Mao o.a.]. Beijing: Renminchubanshe [først publiceret i 1964] p. 249. Overspringelsen med prikker er i originalen med en selvstændig linje med prikker. Dansk oversættelse med lidt forskellig ordlyd findes i *Citater fra formand Mao Tse-tung*. København: Forlaget Futura 1967: 285 eller *Citater fra Formand Mao*. København: Gyldendal 1973: 285

¹⁸ *Renmin ribao / Hongqi* 1964-07-14 »"Om Krustjovs falske kommunisme og den historiske lære for verden." Kommentarer til Åbent Brev #9 til Centralkomiteen for Sovjetunionens Kommunistiske parti« Engelsk oversættelse bl.a. i BARNETT A. Doak 1967 *China after Mao*. Princeton NJ: Princeton University Press, pp. 123-195, her p. 192. Kinesisk tekst på <http://cpc.people.com.cn/GB/64184/64186/66675/4493760.html> og engelsk oversættelse <http://www.marxists.org/reference/archive/mao/works/1964/phnycom.htm>.

¹⁹ »Referat af nytårssamtaler 1964-02-13« i *Mao Zedong sixiang wansui* 毛泽东思想万岁 1969 [Længe leve Mao Zedong tænkning] pp. 455-465, her p. 461; SCHRAM Stuart R. & John CHINNER & Tieyun eds. 1974 *Mao Tse-tung unrehearsed, talks and letters, 1956-71*. [MAO Zedong] Harmondsworth UK: Pelican books #10: »Remarks at the Spring Festival (Summary records)« pp. 197-211, her. p. 206.

hans linje, og folk, som hellere ville følge den mere 'revolutionære' linje. De havde gode forbindelser til MAO Zedong og kom til at spille en fremtrædende rolle under Kulturrevolutionen.²⁰

At unge intellektuelle skulle have erfaringer med det praktiske liv havde nogle af de kinesiske ledere som nævnt oplevet i Frankrig. Tanker om at kombinere det teoretiske og det praktiske i uddannelser kendes over hele verden, også at samfund ofte er godt tjent med, at unge intellektuelle har praktisk erfaring. Internationalt kom det til udtryk i 1950erne bl.a. til at fremme international forståelse, og de udenrigspolitiske instrumenter, der kunne følge af denne. Særlig kendt blev USAs Fredskorps, der blev oprettet 1960.²¹

Et af instrumenterne til at sætte intellektuelle og andre i direkte forbindelse med folk i marken blev Den Socialistiske Dannelsesbevægelse (DSD), der fungerede i årene op mod 1966, da Kulturrevolutionen begyndte. I en meget velfortalt erindring om Kulturrevolutionen fortæller den tidligere professor i orientalsk sprog og litteratur ved Peking Universitet, Ji Xianlin (1911-2009), bl.a. om sine oplevelser her som optakt til Kulturrevolutionen.²² Han havde 1935-1945 studeret i Göttingen, Tyskland, så han havde oplevet lidt af hvert. I efteråret 1965 blev han sammen med 7-8 andre fra Institut for Orientalisk Filologi²³ sendt til Nankoucun ca. 50 km. nord for Beijing, en fattig bjerglandsby i forfald. Med ansvar for partiarbejdet blev han viceleder af DSD-arbejdsholdet, der havde overordnet myndighed over politiske, administrative, økonomiske og kulturelle forhold i landsbyen. Udover medlemmer fra Peking Universitet var der på arbejdsholdet også folk fra bl.a. radio og politi.²⁴

Den Socialistiske Dannelsesbevægelse fungerede på dette tidspunkt ved, at arbejdshold kom fra byer eller uddannelsessteder til folkekommuner på landet for at hjælpe med at fjerne ledernes misbrug af forskellig slags, og også for at rette op på mere grundlæggende politiske, økonomiske, ideologiske og organisatoriske forhold.²⁵ I landsbyen skulle arbejdsholdet spise som bønderne, ingen særlige privilegier, men de måtte ikke tale om deres lønforhold, så ville bønderne høre, at professoren tjente noget i retning af 10 gange så meget som dem selv.²⁶ Klassekamp skulle der også

---

²⁰ MacFARQUHAR Roderick & Michael SCHOENHALS 2006 *Mao's Last Revolution*. Cambridge MA: The Belknap Press/Harvard University Press pp. 54-55.

²¹ For en glimrende og kort beskrivelse se. bl.a. SCHMIDT Regin 2012 *Den perfekte præsident - en biografi om John F. Kennedy*. København: Gyldendal pp. 236-237.

²² Ji Xianlin 季羨林 1998 *Niupeng zayi* 牛棚杂忆 [Blandede erindringer fra kostalden]. Beijing 北京: Zhonggong zhongyang dangxiao chubanshe 中共中央党校出版社. Den kinesiske tekst er tilgængelig på flere hjemmesider. Engelsk oversættelse ved McComas TAYLOR, Australian National University, og YE Shaoyong, Peking Universitet, af kapitlerne 13-16, pp. 127-180, samt erindringerne "Wode xin shi yimian jingzi" 我的心是一面镜子 [I mit hjertes spejl] pp. 223-258, er tilgængelig på hjemmesider, bl.a. http://www.mlde.cn/sanskritweb/news/life_in_the_cattle_yard.htm & <http://www.mlde.cn/sanskritweb/news/mirror.htm>.

²³ Orientaliske sprog i Kina omfatter ikke kinesisk. Ji Xianlin var specialist i klassiske indiske og indoeuropæiske sprog.

²⁴ Ji Xianlin 1998: 9, 11, 15, 252.

²⁵ MacFARQUHAR Roderick 1997 *The origins of the cultural revolution Vol. 3: The coming of the cataclysm 1961-1966*. London UK: Oxford University Press and Columbia University Press pp. 427-430.

²⁶ Ji Xianlin 1998: 252.

være lidt af, men grundlæggende får man indtryk af, at medlemmerne af arbejds holdet, og formentlig også landsbyboerne, havde et positivt og afslappet forhold til hinanden. Godt nok var der kampagne, men som han skriver, var de 'kampagneeksperter'. I den ene politiske kampagne var det den ene side der stod for at retlede de andre, og i den næste var det den anden side.²⁷

I løbet af vinteren fik de kendskab til den artikel af YAO Wenyuan, som normalt regnes for den første tilkendegivelse af Kulturrevolutionens komme. Ji Xianlin forstod ikke rigtigt den kritik, der lå i artiklen. Det sagde han bl.a. til en student fra sit institut, som han regnede for sin fortrolige og tænkte på som sin efterfølger, og som kom fra en perfekt klassebaggrund, fattige bønder med en revolutionær martyr i familien. Studenten brugte et par år senere dette mod sin lærer i et forsøg på at skaffe sig en bedre stilling. Ji Xianlin forventede ikke, at en student på denne måde svigtede sin lærer, men han bemærker også, at »denne ideelle revolutionære efterfølger« senere forrødte fædrelandet og tog til et mindre europæisk land, og der blev en udlændingens lakaj.²⁸

I starten af juni 1966 kom de tilbage til Peking Universitet, hvor stortegnsplakater den 25 maj havde startet Kulturrevolutionen som et opgør mellem folk med gode kontakter til MAO Zedong og universitetsledelsen, som først og fremmest skal forstås som de ledende partimedlemmer. Ji Xianlin blev sammen med instituttets partisekretær regnet som tilhørende magthaverfraktionen, som i følge ham næsten automatisk blev regnet for at være kapitalistvejsvandrere.²⁹ Sådanne skulle vise sig at være et hovedmål for Kulturrevolutionen, med landets præsident LIU Shaoqi og Kommunistpartiets generalsekretær DENG Xiaoping som de fremmeste.

Modtagelsen på universitetet var ikke som den plejede, en høflig og glædelig begivenhed, men nu var det nærmest som et tempelmarked. Med de første stortegnsplakater var Peking Universitet i de marxistisk-leninistiske troendes øjne »det allerhelligste, det hellige sted som folk allermest længes efter, det overgik Mekka, det overgik Jerusalem, og det overgik Tordenlydstemplet på Griddhraj Parvat i Indien.«³⁰ Ji Xianlin havde kun en birolle i de kritikkampsmøder, der foregik på dette tidspunkt. De fremstående partifolk var målet. Han slap forholdsvis let til oktober 1967, hvor han selv fik hovedrollen, stillet i den ofte viste jetjagerstilling, udsat for slag og spark og anden grov fysisk vold, udført af bl.a. studerende ved hans eget institut, medlemmer af den fraktion af rødgardere, der dominerede Peking Universitet. Ledelsen af fraktionerne var ikke studerende, men folk, der havde haft ledende stillinger på universitetet eller i Kommunistpartiets lokalafdelinger før 1966, og som efterhånden valgte den ene eller anden side.³¹ Ji Xianlin havde prøvet at undgå at

---

²⁷ Ji Xianlin 1998: 15, 251.

²⁸ Ji Xianlin 1998: 10-11, 73.

²⁹ Ji Xianlin 1998: 15.

³⁰ Ji Xianlin 1998: 16. Griddhraj Parvat er i kinesisk buddhistisk tradition et helligt bjerg i Indien. Ji Xianlins fagområde omfattede buddhisme.

³¹ WALDER Andrew G. 2009 *Fractured rebellion, the Beijing Red Guard movement*. Cambridge MA: Harvard University Press, pp. 227-230.

blive forbundet med fraktionerne, men havde svært ved at skjule sit klare mishag med lederen af den dominerende fraktion, NIE Yuanzi, og endte med at tage stilling for den anden.³² Derfor fik han en hovedrolle, blev udsat for vold, og i sommeren 1968 var han en af de over 200, der blev indespærret nogle måneder under primitive forhold på universitetsområdet, inden en mere tålelig tilværelse langsomt begyndte.³³

Uhæmmet vold var en del af Kulturrevolutionen fra starten, og det var i høj grad unge mennesker, der stod for den. Der var store variationer mellem uddannelsessteder, men grusomhederne var ikke forbeholdt universiteterne, mange blev begået af mellemskole- og gymnasieelever, der især i starten stort set frit kunne begå overgreb på tidligere autoriteter.³⁴ Som Kulturrevolutionen skred frem, kom der mange andre former for kampe frem, gamle fejder blussede op, og direkte kampe mellem militærenheder var der eksempler på.³⁵

Hvor mange, der blev skadet af fysisk vold under Kulturrevolutionen, ved vi ikke. Der er grund til at tro, at et samlet billede heraf kan stykkes sammen fra kinesiske arkiver, og det er muligvis gjort, men ikke offentligt tilgængeligt. Et kvantitativt tekstarkæologisk arbejde på lokale topografiske publikationer, *xianzhi*, tyder på, at tallet på døde godt kan være en million og et nogenlunde tilsvarende antal overlevede med permanente skader, mens i alt ca. 35 millioner var udsat for en eller anden form for forfølgelse. Hovedparten af ofrene var formentlig fra perioden efter rødgarderne blev ophævet i sensommeren 1968, hvor nydannede civile og militære myndigheder tog fat på at genoprette ro og orden.³⁶

Eftertidens vurdering af Kulturrevolutionen er fortsat meget negativ, uden mange formildende omstændigheder, måske meget godt udtrykt i en historielærebog, der bruges på højere uddannelser:

»Grunden til at denne 'store revolution' fik tilføjet ordet 'kultur' var fordi den startede med 'kritik' på det kulturelle område. I virkeligheden var den hverken en kulturel eller politisk revolution, og der var ingen samfundsmæssige fremskridt. Den kan grundlæggende ikke kaldes revolution, kun indre uroligheder, der ødelagde Folkerepublikkens socialistiske udvikling.«³⁷

Men det er muligt at finde positive vurderinger af Kulturrevolutionen eller i det mindste dele af den. Den kinesiskfødte amerikanske historiker Dongping HAN har afdækket virkningen af de

---

³² JI Xianlin 1998: 52-55.

³³ JI Xianlin 1998: 92 og *passim*. Indespærringen i 'kostalden' er beskrevet i de oversatte kapitler, jf. ovenfor; WALDER 2009 p. 243.

³⁴ MacFARQUHAR & SCHOENHALS 2006: 104; WALDER 2009: 194.

³⁵ F.eks i Guangxi Provins, jf. MacFARQUHAR & SCHOENHALS 2006: 244, 259.

³⁶ WALDER Andrew G. & Yang SU 2003 "The Cultural Revolution in the countryside: scope, timing and human impact" *China Quarterly* 173: 74-99, pp. 95, 98.

³⁷ YANG Xiancai 杨先材 ed. 2001 *Zhongguo lishi: Zhonghua renmin gongheguo juan* 中国历史: 中华人民共和国卷 [Kinas historie: Bindet om Den Kinesiske Folkerepublik]. Beijing: Gaodeng jiaoyu chubanshe 高等教育出版社 p. 175.

uddannelsesinitiativer der blev sat i gang ude på landet under Kulturrevolutionen ud fra egne erfaringer i en landsby i Jimo Distrikt tæt på Qingdao på sydkysten af Shandong Halvøen. Han selv og hans mindre søskende fik som mange andre en skoleuddannelse. Den havde de ikke fået under de hidtidige forhold, hvor de fleste børn i landsbyen forlod skolen efter nogle ganske få år. Kulturrevolutionsrejser til Beijing og andre steder, nogle til fods, gav skoleelever mulighed for at se en anden verden end den de kendte hjemmefra, og hvorledes livet kunne leves, ofte bedre. En del af de unge, der tidligere gennem en mellemskoleuddannelse fik mulighed for at flytte væk fra livet på landet, kom under Kulturrevolutionen hjem for at undervise på skolerne, nogle af dem med en rudimentær medicinsk viden, der kom til nytte i på nyoprettede sundhedsklinikker i de fleste landsbyer, også kendt som barfodslæger. Endelig hvorledes praktisk arbejde blev kombineret med skolegang til fordel for produktionen, hvorved der på længere sigt blev skabt et grundlag for den udbygning af fremstillingsvirksomhed, som kom i gang ude på landet efter 1980.³⁸

Dongping HANs arbejde er vigtigt da det viser aspekter af udviklingen i det kinesiske samfund, som let kan overses. På landet var der i slutningen af 1970erne ikke alle steder kommet gang i en produktion, der kunne sikre ordentlige leveforhold,³⁹ men den blanding af folk med forskellige erfaringer, praktiske og teoretiske, som har været en del af vores egen udvikling, og som var en del af uddannelsestænkningen i Kommunistpartiet allerede i 1950erne, kan have haft virkninger, som bør medtages i vurderingen af Kulturrevolution.

Til afslutning kan vi se på Kinas nye leders ungdomserfaringer fra Kulturrevolutionen. XI Jinping fortalte om sin baggrund i et interview i 2000, da han var vicepartisekretær og guvernør over Fujian Provins.⁴⁰ Hans far var fremtrædende i landets ledelse efter 1949, men blev afskediget i 1962 sendt

---

³⁸ HAN Dongping 2000 *The unknown cultural revolution: educational reforms and their impact on China's rural development*. New York NY: Garland Publishing, pp. ix, 27, 61, 112, 149-150. Se også HAN Dongping 2001 "Impact of the Cultural Revolution on rural education and economic development: the case of Jimo County" *Modern China* 27.1: 59-90. --- Dongping HAN har siden 2000 undervist på Warren Wilson College, hvor studerende som en del af deres uddannelse skal deltage 15 timer om ugen i praktisk arbejde på skolen og i mindre omfang service over for det omliggende samfund, jf. <http://www.warren-wilson.edu/triad/index.php>.

³⁹ Beskrevet for Anhui Provins i LI Anceng 李安增 & WANG Lisheng 王立胜 2004 *1976-1982 nian Zhongguo dangdaishi* 1976-1982 年中国当代史 [1976-1982, Kinas samtidshistorie] 北京: 新华出版社, pp. 324-327, 335-336.

⁴⁰ XI Jinping 习近平 2000 "我是如何跨入政界的 [Hvorledes jeg kom ind i politiske kredse]" (Interview med YANG Xiaohuai 杨筱怀) i *Zhonghua Ernü* 中华儿女 [Kinas sønner og døtre / China Profiles] 2000.7. Tidsskriftet udgives under Kinas Ungdomsforbund med den centrale ledelse af Det Kommunistiske Ungdomsforbund som ansvarlig. Dansk oversættelse ved Carsten Boyer THØGERSEN og Susanne POSBORG i *Politiken* 2012-10-28. Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) under Københavns Universitet lagde dagen efter oversættelsen på sin hjemmeside med titlen "Min vej ind i politik" med oversætternes noter og indledning og med henvisning til en engelsk oversættelse fra den danske og til den kinesiske tekst. Oversættelsen giver et indtryk af XI Jinpings baggrund, oplevelser og holdninger, men med oversættelsesfejl, som sammen med de oplyste, men ikke markerede, overspringelser gør, at oversættelsen som først publiceret ikke egnede sig til en dybere analyse og dermed forståelse af, hvad XI Jinping egentlig siger. NIAS og oversætterne var særdeles uvillige til at vedgå disse fejl, jf. LITTRUP Leif 2013 "The XI Jinping interview and good academic practice. On reliable language work in modern China studies" = http://curis.ku.dk/ws/files/46092514/Littrup_2013_followup.pdf. Efter dens offentliggørelse blev der rettet i NIAS-oversættelsen. Nogle af mine forslag blev fulgt, men det oplyses ikke, at der er foretaget ændringer, og den fremstår fortsat som den oversættelse, der blev bragt i *Politiken* 2012-10-28, jf. <http://www.nias.ku.dk/news/xi-jinping-min-vej-ind-i-politik>.

væk fra Beijing, og under Kulturrevolutionen blev han indespærret i beskyttelsesvaretægt.⁴¹ XI Jinping voksede op i Beijing og var lige fyldt 13 år, da Kulturrevolutionen startede. Han beretter, at han blev sendt på landet, men ikke kunne vænne sig til forholdene, så han kom tilbage til byen. Her blev han udsat for meget ubehagelig behandling fra en gruppe, sandsynligvis rødgardister, med tætte kontakter til den centrale ledelse af Kulturrevolutionen. Bagefter blev han sat til i dagevis at læse *Maos Lille Røde* til sent på natten og blev dømt til ungdomsfængsel. De var ikke indrettet til sådan nogle som ham, så da der i slutningen af 1968 blev udsendt en almindelig instruks om at sende studenter på landet, meldte han sig og blev sendt til området omkring Yan'an i Shaanxi Provinsen. Her havde Kommunistpartiet haft sit hovedkvarter i ca. 10 år fra 1936, og det var tæt på hans fars hjemstavn. Han fandt sig til rette, og i ca. 6 år, fra han var 16 år, deltog han i det praktiske arbejde i folkekommunen. Han nævner, at han deltog i Socialistisk Dannelsesbevægelse, som øjensynligt her havde sin fortsættelse, og kom ind i Det Kommunistiske Ungdomsforbund og senere i Kommunistpartiet, hvor han endte som partisekretær i produktionsbrigadens, eller landsbyens, partiafdeling. I 1975 søgte han om optagelse på Tsinghua Universitet, det mest prestigøse for teknisk-naturvidenskabelige uddannelser. En plads var tildelt hans lokalområde, hvor der var 3 ansøgere. Hans ansøgning blev forelagt universitetets centrale ledelse, hvor de kulturrevolutionære ledere var fraværende. Hans optagelse blev så besluttet af en mangeårig partisekretær, der regnes for den mest prominente blandt de fire på Tsinghua Universitet, der i efteråret 1975 klagede over den kulturrevolutionære ledelse på universitetet, som MAO Zedong satte pris på. Klagen blev overbragt af DENG Xiaoping til MAO Zedong, og regnes for anledningen til den efterfølgende kampagne mod højrekræfter, der bl.a. var medvirkende til DENG Xiaopings afsked i foråret 1976.⁴² Men XI Jinping blev optaget, og hans videre karriere fik en god start. Han fortæller, at de øvrige ansøgere alle senere bestod adgangseksamen til højere uddannelse, da den blev indført et par år senere.

XI Jinping var et ungt menneske, opvokset i et privilegeret miljø. Han blev som følge af faderens politiske situation udsat for en forholdsvis barsk behandling, men vi ved ikke om den var meget værre end så mange andre. Han kom på landet, som 12 millioner andre unge, men var i stand til at udnytte situationen til at lære noget om lokale forhold og få erfaringer i en ledende stilling. Om denne skyldtes, at han havde en vis uddannelse, som de kunne bruge derude, eller hans familiebaggrund, kan vi ikke vide uden at kende de lokale forhold bedre. Men han kom ind i Det

---

⁴¹ En god, men noget hagiografisk beskrivelse af hans oplevelser fra 1962 til 1978 er i SHUI Xinying 水新营 2012 "解密: 习仲勋被隔离审查与《刘志丹》案" "Jiemi: XI Zhongxun bei geli shecha yu 'LIU Zhidan' an" [Dekryptering: XI Zhongxun undersøgt isoleret og "LUI Zhidan" sagen] CCP News Net 中国共产党新闻网 <http://dangshi.people.com.cn/n/2012/1204/c85037-19781621-1.html>. Opladet 2012-12-04.

⁴² ANDREAS Joel 2009 *Rise of the red engineers the Cultural Revolution and the origins of China's new class* Stanford CA: Stanford University Press p. 165. Partisekretæren var LIU Bing, de kulturrevolutionære ledere var CHI Qun og XIE Jingyi.

Kommunistiske Ungdomsforbund og i Kommunistpartiet, med de privilegier, som vi hører om, de kunne give, og da muligheden for en videre uddannelse på det bedste universitet gav sig, blev han optaget under forhold, hvor hans fars stilling i partiet kan have haft en betydning. Faderen var samme år løsladt, og indtog fra 1978 igen ledende stillinger i landet.⁴³

Kulturrevolutionen var det sidste store initiativ fra landets ledelse til et opgør med gamle vaner og skikke inden for og uden for Kommunistpartiet. Meget løb løbsk, og som den udviklede sig, blev det sikrere at vende tilbage til det gamle kendte, som XI Jinpings erfaringer tyder på. De positive virkninger nogle steder på landet har uden tvivl haft betydning for den senere udvikling, men i første omgang betød reformerne fra 1978, at forbedringerne for den mindre velstillede del af befolkningen delvis forsvandt af pengemangel. Det er heller ikke svært i den generation, der var unge under Kulturrevolutionen, at finde folk, hvis liv er blevet mærket af den for livet og for det meste på en negativ måde, om ikke andet end ved at undervisningen ophørte eller var uregelmæssig i lange perioder.

Ønsket om hurtige forbedringer forsvandt ikke med Kulturrevolutionen. Gennem 1980erne var der hændelser, der kunne minde om revolution. I maj 1989 var Ji Xianlin prominent blandt de lærere på Peking Universitet, der – forgæves viste det sig – opfordrede landets ledere til at forhandle med de sultestrejkende studenter på Den Himmelske Freds Plads.⁴⁴ På trods af sine erfaringer herfra og med erindringer om mishandling ved hans egne 'revolutionære' studenter kunne Ji Xianlin som 81-årig udtrykke sin tro på, at det 21. århundrede vil være den kinesiske kulturs renæssance, og at det kun er den kinesiske kultur, der kan overvinde de mange problemer, som menneskeheden står over for.⁴⁵ I 1954 sluttede Étienne BALAZS med at udtrykke sin tro på, at vores russisk-amerikanske århundrede ville blive efterfulgt af det 21. kinesiske århundrede.⁴⁶

---

⁴³ Carsten Boyer THØGERSEN og Susanne POSBORG skriver i deres indledning – uændret i den reviderede version – at XI Jinpings formål med interviewet formentlig var »at sikre, at hans egen usædvanlige historie blev fortalt på den rigtige måde og at han fik understreget tre vigtige ting.« Den første var at »under Kulturrevolutionen klarede han som helt ung et syv års vanskeligt ophold på landet og blev ved egen indsats medlem af partiet og optaget på et universitet, dvs. uden hjælp fra politiske forbindelser og på trods af, at hans højtplacerede far på det tidspunkt var under voldsom politisk kritik.« Denne udlægning af, hvad XI Jinping siger om sine ungdomserfaringer, er jeg uenig i. Vi kan ikke vide det med sikkerhed, men alt for meget tyder på, at gamle netværk har været i spil. Denne mulighed bør i hvert fald overvejes, når man forsøger at drage konklusioner om og give vejledning i, hvad der siges i interviewet.

⁴⁴ Foreign Broadcast Information Service: FBIS-CHI-89-092 1989-05-15 p. 46; ZHANG Liang komp. 张良编着 Zhongguo 'liusi' zhenxiang 中国六四真相 [Sandheden om den 4 juni i Kina] Upagineret fil, derfor bruges pdf-pagineret fra <http://library.hnjhj.com/book/tiananmen.pdf>: Sultestrejke 绝食: p. 135: 1989-05-13 & p. 148: 1989-05-16. Oversat uden at nævne navne i ZHANG Liang comp. & Andrew J. NATHAN & Perry E. LINK eds. 2001 *The Tiananmen papers* London UK: Little, Brown pp. 162-163, 174.

⁴⁵ Ji Xianlin 1998: 257.

⁴⁶ BALAZS 1954: 308.